

nak kell elősegítenie, ennek érdekében azonban nemzetközi szabályozási stratégiákat kellene kifejleszteni, melyek által a médiagyakorlatot irányító szabványok kidolgozhatók lennének.

Silverstone könyvének végkicsengése az, hogy a médiapolisz egyszerre valóság és ambíció, hiszen még nem áll rendelkezésre mindaz, ami megfelelő működéséhez szükséges.

A *Médiaerkölcs* pozitívumai között említhető, hogy napjaink médiáját olyan nézőpontból közelíti meg, mely inkább megérteni kívánja annak hatásait és működési mechanizmusait, nem pedig ítélkezik felettük. Felismeri a média óriási hatását, és megpróbálja az olvasó figyelmét ráirányítani azokra a sarkalatos kérdésekre, melyek megértése elengedhetetlen ahhoz, hogy a médiapolisz tudatos és felelősségteljes polgáraivá válhassunk. A szerző nagy igényességgel járja körbe a téma aspektusait, bár néhol kissé elvész a részletekben. A harmadik fejezetben tárgyalt gonosz témája kimondottan érdekfeszítő olvasmány, telis-tele találó példákkal, melyek nagyban elősegítik a mondanivaló feldolgozását.

A kérdéses mű, bár fontos problémákat feszeget, sajnos, nem könnyű olvasmány. Gondolatmenete gyakran nehezen követhető, az egyes fejezetekben részlete-

zett fogalmak a könyv több pontján is újra visszatérnek, s ez néha összezavarja az olvasót. Természetesen ez a téma összetettségének következménye is, néhol a mondanivaló kidolgozása túlságosan hosszadalmas. Részből ez lehet az oka annak is, hogy az eredeti szöveg magyarra ültetése nehézséget okozott a fordítónak, ami főként a mondatok kuszaságában, némely esetben érthetlenségében érhető tetten.

Végezetül kijelenthető, hogy Roger Silverstone könyve képes megvalósítani a célt, amelyre vállalkozott: általa árnyaltabb képet kapunk a médiáról és annak irányító mechanizmusairól. Felismerhetjük, hogy miben kell fejlődünk ahhoz, hogy megfelelő módon alakítsuk és használjuk a médiát, hogy élhetővé tegyünk a médiapolisz, hiszen mindannyian annak lakói vagyunk. A kötet jó szívvel ajánlható mindazoknak az olvasóknak, akik szeretnék jobban megérteni a modern média összefüggéseit, illetve azoknak is, akik érdeklődnek a média tanulmányozása iránt. Számos olyan kérdést vet fel, melyekkel előbb vagy utóbb szembesülni fogunk a médiakutatás gyakorlatában, de a nem szakmabeli olvasó ismereteit is képes elmélyíteni, vagy legalábbis ráébreszteni ön-maga fontosságára ebben a rendszerben.

Bak Ivett

■ JEGYZETEK

1. ÚMK, Bp., 2007.
2. PrintXBudavár, Médiakutató Alapítvány, Bp., 2008.
3. Roger Silverstone: Miért van szükség a média tanulmányozására? Ford. Károlyi Júlia. Akadémiai, Bp., 2008. [1999]

AKIT A CSÁNGÓK BEFOGADTAK

Tytti Isohookana-Asunmaa: *Pieni tarina csángóista*

■ Tytti Isohookana-Asunmaa nevét már jól ismerik romániai magyar körökben is. Neve azáltal lett közismert, hogy ő terjesztette elő az Európa Tanács 1521-es számú (2001) határozatát a csángó kisebbségi kultúra védelméről. Ez a határozat többek között kimondja, hogy a moldvai csángók kultúráját el kell ismerni, és a csángóknak jogot kell biztosítani anyanyelvük tanulására, valamint arra, hogy

egyházi szertartásaikat anyanyelvükön gyakorolhassák.

Finn nyelvű könyve *Apró történet a csángókról* címmel meséli el az utat az Európa Tanács ajánlása elfogadásáig, illetve 2011-ig követi nyomon annak hatását és a csángók helyzetének változásait. A könyv személyes hangnemű, részletes képet ad arról, hogy milyen indítékai voltak a szerzőnek a felmerülő politikai és tudo-

mányos kérdésekben, és hogyan értelmezte saját pozícióját.

A könyv első fejezete arról szól, hogy Tytti Isohookana-Asunmaa (sz. 1947) hogyan került kapcsolatba a moldvai csángókkal. A szerző már az 1970-es évektől kezdődően érdeklődött a finnugor népek sorsa iránt, és az 1990-es nyitás után (1995-ig) kulturális és oktatási miniszterként aktívan együttműködött a finnugor népekkel: munkássága különösen fontos volt az oroszországiakkal való kapcsolatok élénkítésében.

Miután Isohookana-Asunmaa 1995-ben az Európa Tanács közgyűlésének tagja lett, világos lett számára, hogy feladata a finnugor népek széles körben való ismertetése, valamint kisebbségi jogaik védelme. Ismertté két kisebbségi ajánlás előterjesztőjeként vált – még a csángókról szóló jelentés elkészítése előtt. A finnugor népekkel kapcsolatos jelentések feltérjesztésében játszott szerepének köszönhetően kereste meg őt Komlóssy József, az Európai Népcsoportok Föderatív Uniójának alelnöke azzal a kérdéssel, hogy a moldvai csángókat miért hagyta ki jelentéseiből. Ennek a megkeresésnek az eredményeként 1999 nyarán Tytti Isohookana-Asunmaa első alkalommal látogatott el Moldvába, és azóta ápol szoros kapcsolatot a moldvai csángókkal. A művet több versfordítás is gazdagítja. A könyvben helyet kapnak a szerzőre hatást gyakorló olvasmányok, többek között Yrjö Wichmann moldvai útjairól kap részletes tájékoztatást az olvasó.

A könyvet nagyon szép kivitelezésű, népviseletbe öltözött csángókat bemutató képek illusztrálják, amelyek a hagyományos csángó kultúra máig élő voltát bizonyítják. Habár a szerző több helyen leírja, hogy a csángó közösségek a modernizáció és az elvándorlás következtében felbomlóban vannak, a szerző mégis a hagyományos kultúrát tartja megőrzendőnek, leginkább ennek tulajdonít értéket. A könyvben megjelenik a „noble savage” képzete, a hagyományos, természetközeli életmód utáni vágyakozás. A televízióról például így vélekedik: „A televízió segítségével tudja az államhatalom összeolvasztani az egész országot, képes lerombolni a lokális és regionális őshonos kultúrákat. A televízió ráerőlteti az emberekre az elvárt gondolkodásmódot és nyelvet.” (31.) Tytti Isohookana-Asunmaa a csángók pozitív jövőképét kultúrájuk, tár-

sadalmuk modernizálásában látja, amelynek gondolatát a könyv végén fogalmazza meg. Az etnofuturizmusban az erőt a nyelvben, a vallásban és a hagyományokban látja, de valamelyest homályban marad, hogy a nyelvi revitalizáció és az ahhoz tartozó írásbeliség fejlesztésén kívül milyen lépéseken keresztül jöhetne létre a modern csángó identitás.

A mű részletesen dokumentálja a csángókkal kapcsolatos kulturális és emberjogi visszaéléseket, amelyeket a megyei és a helyi hivatalok, illetve az egyházi személyek követnek el ellenük. A csángók arra vonatkozó kérésait, kérvényeit, hogy élni szeretnének a román törvények adta jogokkal, gyakran adminisztratív kifogásokkal, félelemkeltéssel próbálják elhallgattatni. Tytti Isohookana-Asunmaa számára különösen a helyi katolikus egyházi méltóságok, papok hozzáállása volt meghökkentő.

Az Európai Tanácsban a csángókérdés emberjogi problémaként van jelen, nem tudományos vitaként vagy egy etnopolitikai kampány részeként. A szerző elismerően szól a magyar tudósoknak (Pozsony Ferencnek, Tánczos Vilmosnak, Szilágyi N. Sándornak, Benő Attilának stb.) a 2002-es jászvásári csángókonferencián tanúsított magatartásáról. E kutatók Isohookana-Asunmaával együtt lándzsát törtek amellett, hogy Románia tényként fogadja el, Moldvában létezik egy vallási és nyelvi kisebbség, amelynek törvényes jogokat kell biztosítani, vagyis engedélyezni és biztosítani kell számukra az anyanyelvhasználatot az oktatásban és a vallásgyakorlásban. Ők ahelyett, hogy belebonyolódtak volna a teljesen meddő magyar-román vitába, azt hangsúlyozták, emberjogi szempontból teljesen irreleváns, hogy az adott népcsoportnak mi a nemzetisége vagy a történelmi eredete. Ugyanakkor a finn olvasók számára Pozsony Ferenc tárgyyszerű – történelmi folyamatokat összefoglaló – előszava nem hagy kétséget a csángók magyar eredete felől sem.

Tytti Isohookana-Asunmaa minden tőle telhetőt megtett az Európai Tanács ajánlása után is, hogy a vallásgyakorlás és oktatás terén tapasztalható jogsértések ne folytatódjanak Moldvában. Csángóföldön legutóbb 2010-ben járt. Fáradhatatlanul felkeresi a helyi elitet, hogy felhívja figyelmüket a szabad anyanyelvhasználat fontosságra. Apró előrelépéseknek is tud örülni, például annak, amikor az egyik

helyi pap megengedte, hogy a templomban vasárnaponként három óra után szabadon énekelhetnek és imádkozhatnak anyanyelvükön a hívek. A politikában is igyekszik mindenkit meggyőzni, és mindenkivel szóba áll, így a véleménykülönbségek ellenére a román kollégákkal is jó kapcsolatot ápol. Vadim Tudorral való találkozásáról például azt írja, hogy Vadim Tudor demokráciafelfogása élesen különbözik a nyugat-európai nézetektől. A már említett jászvásári konferencián, amelyet a Román Tudományos Akadémia szervezett, felszólalt Gheorghe Bejan is, aki egyben a Dumitru Mărtinaș Szövetség elnöke. A szerző megjegyezte, hogy mindenki számára kínos volt végighallgatni a provokatív előadást, amelynek végén a taps is elmaradt.

Tytti Isohookana-Asunmaa hálás Magyarország nemzetközi porondon nyújtott támogatásáért, illetve elkötelezett híve – a finnugor kulturális kapcsolatok ápolása részeként – a finn–magyar barátságoknak. Mégsem ért mindenben egyet a magyarországiakkal. Zavarónak tartja

például, hogy lépten-nyomon Trianonról kérik ki a véleményét. Továbbá amikor Magyarországon a csángókról beszél, kifogásolják, hogy nem hangsúlyozza eléggé azt, hogy a csángók magyarok. A szerző önálló kultúrahordozóként tekint a csángókra, összehasonlíja őket azokkal az oroszországi finnugor kisebbségekkel, amelyek nem rendelkeznek saját állammal. A nyelvi kérdésben pedig a meánkielihez (Észak-Svédországban őshonos finn kisebbség által beszélt, korábban finn nyelvjárásnak tekintett, ma hivatalosan elismert önálló nyelv) hasonló megoldást látna jónak, mivel szerinte így megszűnne a gyakran említett „magyar veszély”, amely gátolja a csángók romániai elfogadását, elismerését. Így vagy úgy, megkérdőjelezhetetlen, hogy Tytti Isohookana-Asunmaa a csángók elkötelezett híve és fáradhatatlan jogvédője. Ahogy írja, jelentését kritikával illették mind a románok, mind a magyarok, de örül annak, hogy a csángók továbbra is barátjuknak tekintik.

Petteri Laihonon

